

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2011. október 17.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatóak. Félpont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírtnál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

*Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!
Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.*

Boldizsár Ildikó: Bukott mesehősök

(1) A világ mesekincsében sok olyan mese akad, amely nem az emberi természet nemesebb, a jót elfogadni kész és erkölcsi, szellemi fejlődésre mindig hajlandónak mutakozó oldalát mutatja be, hanem „sötétebb” oldalunk rejtett vagy rejtegetett tulajdonságait hozza felszínre és nevezi néven. A mesékben nemcsak sikeres, feddhetetlen, győzelemre termett mesehősök járnak-kelnek, hanem olyanok is, akiknek nem sikerül elérniük kitűzött céljaikat, s elbuknak a vállalt feladatok teljesítése közben. [...] A bukott mesehősöket leggyakrabban kövé változtatja valaki: a mese nem engedi meg számukra, hogy tovább haladjanak a rosszul választott úton. Ha megváltják őket, újabb lehetőséget kapnak, visszamehetnek oda, ahonnan elindultak, hátha a következő próbálkozás sikeresebbnek bizonyul majd. A mese tehát nem azt ígéri nekünk, hogy mindig győzni fogunk, és hogy minden jó tettünkért jót kapunk, hanem azt, hogy ha kitaróan próbáljuk végigjárni saját utunkat, amelytől sem a kudarcok, sem a figyelmünket más irányba terelő „kísértők” nem tudnak eltántorítani, az út végén közelebb kerülhetünk önmagunk legbenső lényegéhez, és lehetőségünk nyílik valamiféle harmónia megélésére is. [...]

(2) Könnyű dolgunk van akkor, ha a világszép királykisasszonnyal, a rettenthetetlen vitézzel, a jószívű és segítőkész leánnyal kell azonosulnunk. Az viszont már nehezebben megy, ha a féltékeny, irigy, bosszúálló, törtető, inkorrekt mesehősökben vagyunk kénytelenek ráismerni egy-egy nem-szerettem vagy mélyen elfojtott tulajdonságunkra. A meséken keresztül olykor megpillanthatjuk saját természetünk azon vonásait is, amelyekről egyébként nem szívesen veszünk tudomást. A legtöbb nő örömmel azonosul Csipkerózsika, Hamupipőke vagy Hófehérke alakjával, és könnyen átéli a szerelméért mindent feláldozó hősnő szenvedéseit, de ki az, aki az irigy, önző, féltékeny mostohaanyákban, a gyermeküket hűtlenül elhagyó anyákban vagy az esküvőjére igyekvő menyasszonyt elveszejtő álmenyasszonyokban önmagára merne ismerni?

(3) Pedig a meseirodalom tele van olyan történetekkel, amelyek abban segítenek, hogy szembenézhessünk saját, kevésbé szeretett, sőt önmagunk előtt is rejtegetett tulajdonságainkkal, és megértsünk valamit a rosszul végződő történetekből is. Ne felejtjük el: a mesék mindig csak egy hős számára végződnek jól, a többiek vereséget szenvednek a mese folyamán. De nemcsak a küldetésüket maradéktalanul beteljesítő hősök sorsából tanulhatunk valamit, hanem a bukott mesehősökből is. Persze épp az ő sorsukat intézhetnénk el a legkönnyebben, mondván, hogy a hazugság, az önzés, a mohóság, a kegyetlenség és gonoszság mindenképpen büntetést érdemel. Véleményem szerint túlságosan leegyszerűsítjük a történetben rejlő lehetőségeket, ha csupán erkölcsi igazságokat látunk

vagy keresünk bennük. Sokkal többet kaphatunk ezekből a mesékből, ha önmagunk meghaladására buzdító felszólításokat is kihallunk belőlük!

(4) *A halász meg a felesége* című mese azon történetek közé tartozik, amelyeket nagyon sokan elutasítanak. Amikor ennek okát firtatom, rendre azt a választ kapom, hogy „a halász felesége annyira kapzsi és olyan csúnyán bánik a férjével, hogy azt még hallgatni is rossz”. Ilyenkor arra kérem a mesehallgatókat, hogy mese közben ne az asszonyra figyeljenek, hanem a halászra: vajon mit kezd ez a férfi asszonya megveszekedett birtoklási vágyával, mohóságával és agressziójával? Mi vezethet a mérték és mértékletesség teljes hiányához? Mit jelent határt szabni kívánságainknak, és kapcsolatba hozni őket reális lehetőségeinkkel?

(5) A mese elején a halász egy csukát fog, aki arra kéri a halászt, hogy dobja őt vissza a tengerbe. A halász így is tesz, majd hazamegy, és elmeséli feleségének, mi történt vele. Az asszony korholni kezdi amiatt, hogy mindenféle ellenszolgáltatás nélkül engedte útjára a halat, és visszaküldi férjét a tengerpartra, ugyan kívánjon már legalább egy takaros kis házikót. A halász vonakodva bár, de megteszi. A csuka teljesíti a kérést, ám a beteljesült kívánságot csupán két hétig kíséri öröm és megnyugvás a halász új otthonában. Akkor a feleség újabb kéréssel áll elő: most már kőkastélyban akar lakni. De ezzel sem elégszik meg. Ezután királyné akar lenni, majd császárnő, aztán pápa, végül maga az Úristen, hogy ő engedhesse fel a napot és a holdat az égre. Vágyainak semmi sem szab határt, és bizonyára még az Úristen státuszával sem lenne elégedett, ha a mese megengedné neki, hogy eljusson odáig. De a balsejtelmünk, hogy ennek egyszer rossz vége lesz, beigazolódik: utóbbi kívánsága után az asszony újra a régi halászkunyhóban találja magát.

(6) Ha csak az asszony figurájára koncentrálunk, valóban könnyen elintézhethetjük a mesét azzal, hogy a kapzsiságról szól, és nem történik benne más, mint hogy a mérték fogalmát nem ismerő nő, aki ráadásul még a férjét is terrorizálja, megkapja méltó büntetését. Verena Kast jungiánus pszichiáter nagyszerű könyve [*Férfi és nő a mesében*] hívta fel rá a figyelmemet, hogy az események ilyenén alakulásában a halász éppoly ludas, mint a felesége. Kast szerint a kívánságok nagyon fontos részei életünknek, mert amíg kívánságaink vannak, hiszünk abban, hogy helyzetünk megváltozhat. Az, hogy a mesebeli halásznak nincsenek kívánságai, ugyanolyan egyensúlyvesztés, mint a halászné túlzott, mértékletességet nem ismerő kérései, majd parancsai. Talán lenne remény a két ellentétes létszemlélet harmonikus összekapcsolódására, ha egyszer a halász is kívánna valamit, az asszony pedig már nem kívánna többet, vagy ha a halász „megálljt!” kiáltana legalább a harmadik kívánság teljesítése után. A harmónia azonban ebben a mesében nem teremődik meg. A halász hiába ismételteti önmagának az asszony viselkedését látva, hogy „nincs ez rendjén így”, nyíltan nem mer szembeszállni a feleségével. Úgy tűnik, hogy a halásznak egy ideig még tetszik is az asszony viselkedése, noha érzi a veszélyeit is. Mégis ő az, aki újra és újra elmegy a halhoz, és – kissé szégyenkezve ugyan – előáll a kívánságokkal.

(7) Nagyot tévednénk, ha ezt a mesét úgy olvasnánk, hogy szétválasztanánk a bennünk lévő férfit és nőt, és a másik nemre mutogatnánk csúfolódva. A mesék értelmezésekor soha ne feledkezzünk meg arról, hogy a mese minden szereplője mi magunk vagyunk. Láthatjuk, milyen tapasztalatokkal gazdagodhatunk azáltal, hogy a halász szemszögéből is végiggondoljuk a történetet.

(8) Nagy meglepetésben lesz részünk, ha a csuka oldaláról is megtesszük ugyanezt.

Forrás: Boldizsár Ildikó: *Bukott mesehősök*. Könyv és nevelés 2004. 1. szám. Részlet.

1. A cím látszólagos ellentmondását a szöveg megmagyarázza.

a) Indokolja meg, miért avatja hőssé a szerző a bukott szereplőket is! (3)

Az elbukó hősök történetében is szembesülhetünk önmagunkkal / sorsukból tanulhatunk.

Bármilyen módon megfogalmazott helyes indoklásért: 1 pont.

b) Soroljon fel a szövegben megjelenő három bukott mesehős-típust! (2)

- *irigy, önző, féltékeny mostohaanya*
- *gyermekét hűtlenül elhagyó anya*
- *menyasszonyt elveszejtő álmenyasszony*

Minden jó mesehős-típusért: 1-1 pont.

Az a) és b) feladatra összesen adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

2. „A bukott mesehősöket leggyakrabban kővé változtatja valaki...”

a) Miért? - Azért, hogy

- szívük keménységét érzékeltesse.
- érezzék a büntetés súlyát.
- meggátolja a további helytelen cselekedeteket.
- mindenki láthassa, mi vár a bűnösre.

Húzza alá azt a megoldást, amely a szöveg alapján a leginkább helytálló megállapítást tartalmazza! (1)

b) Végzetes-e a mesékben ez a bűnhődés? Nem.

c) Állítását a szöveg alapján két válaszelemmel indokolja! (1)

A mese további esélyt ad az elbukó hősöknek is, „ha megváltják őket”. Így újabb lehetőségük nyílik a bizonyításra.

Az a) feladat helyes döntéséért: 1 pont.

A b) feladat helyes döntéséért: 1 pont.

A c) feladat indoklásában minden helyes válaszelemért 1 pont.

Hibás döntésért, hiányzó válaszelemért nem jár pont.

Az a), b) és c) feladatra összesen adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

3. A szöveg ismerteti és értelmezi *A halász meg a felesége* című mesét. (5) (6)

a) A meseismertetés (5) megfelelő részletének idézésével igazolja az értelmezés (6) alábbi megállapításait!

- „a halász épp olyan ludas, mint a felesége”: „*A halász vonakodva bár, de megteszi.*”
- „a halászné túlzott, mértéket nem ismerő kérései”: „*vágyainak semmi sem szab határt*”
- „a nő ... megkapja méltó büntetését”: „*az asszony újra a régi halászkunyhóban találja magát*”

3 jó idézet: 3 pont

2 jó idézet: 2 pont

1 jó idézet: 1 pont

0 jó idézet: 0 pont

b) A mese egyik, Grimm testvérek által írt változatában a következő versike olvasható:

*Tiki-toka terelő –
csuka koma, jer elő!
Ami van, az nem elég,
mást akar a feleség!*

A mese történetének melyik pontján, milyen céllal hangozhat el ez a szöveg?

A történetbeli hely: *amikor a halász másodjára, harmadjára stb. kimegy a tengerhez*

Az elmondás célja: pl. *ezzel a varázsmondókaval hívja (igézi) elő a csukát*

2 jó válaszelem: 2 pont

1 jó válaszelem: 1 pont

0 jó válaszelem: 0 pont

4. a) Magyarázza meg, miben különbözik az alábbi (aláhúzott) szópárok jelentése! Nevezze meg, hogy a nyelvi jelek melyik szintjén és mi okozza a különbséget!

- „sötétebb oldalunk rejtett vagy rejtegetett tulajdonságai” (1)

jelentéskülönbség: *a 'rejtett' öntudatlan, a 'rejtegetett' tudatos szándékra utal*
a nyelvi különbség: *egy toldalékmorféma (képző) változtatja meg a szó jelentését*

- „az esküvőjére igyekvő menyasszonyt elveszejtő álmenyasszony” (2)

jelentéskülönbség: *az „ál” előtag a menyasszony hamis, nem valódi voltát jelzi*
a nyelvi különbség: *a szóból összetett / többszörösen összetett szó lett*

- „Mi vezethet a mérték és mértékletesség teljes hiányához?” (4)

jelentéskülönbség: *az elvont fogalomból emberi tulajdonságra utaló kifejezés lesz*
a nyelvi különbség: *a toldalékmorfémák (képzők) változtatják meg a szó jelentését*

Minden tartalmilag helyes jelentéskülönbségért: 1 pont.

Minden helytálló nyelvi különbségért: 1 pont.

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont

b) Milyen viszonyt teremt az alábbi kifejezések között a szöveg?

A viszonyokat a kifejezések között jelölje a következő jelekkel:

súlyosabb > enyhébb dolog
enyhébb < súlyosabb dolog
azonos vagy ugyanolyan: =
ellentétes: ↔

Írja a jelek alá azt a szövegbeli kifejezést is, amelyik egyértelművé teszi a döntést!

- kevésbé szeretett < önmagunk elől is rejtegetett (3)

„sőt”

- királyné < császárnő < pápa (5)

„majd”

„aztán”

- a halásznak nincsenek kívánságai = a halászné túlzott kérései, parancsai (6)
„ugyanolyan”
- a halásznak egy ideig tetszik az asszony viselkedése ↔ érzi a veszélyeit is
„noha” (6)

Minden helyes jelért csak a hozzá tartozó kifejezéssel együtt jár pont.

4 jó megoldás: 4 pont

3 jó megoldás: 3 pont

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

5. „A harmónia azonban ebben a mesében nem teremődik meg” – állapítja meg a szerző az elbeszélte meséről. (6)

Írjon a meséhez olyan két-három mondatos befejezést, amelyben megteremődik a harmónia!

Lehetséges tartalmi elemek:

a halász száll szembe feleségével vagy a feleség tér jobb belátásra, és beérik a meglévő állapottal (királyné, a császárné, pápa).

Tartalmilag pontos és jól fogalmazott befejezés esetében: 2 pont.

Bármelyik hibája esetében: 1 pont.

Helytelen tartalmú befejezés: 0 pont.

6. „Nagyot tévednénk, ha ezt a mesét úgy olvasnánk, hogy szétválasztanánk a bennünk lévő férfit és nőt, és a másik nemre mutogatnánk csúfolódva.” (7)

a) Az idézett mondatot írja át úgy, hogy mindegyik igéje kijelentő módú, egyes szám harmadik személyű alakban legyen!

Nagyot téved, ha ezt a mesét úgy olvassa, hogy szétválasztja a bennünk lévő férfit és nőt, és a másik nemre mutogat csúfolódva.”

4 jó ige: 2 pont

3 jó ige: 1 pont

0-2 jó ige: 0 pont

b) Miként változott meg az átalakítás után a mondat hatása a befogadóra?

a feltételes mód óvatosabb, mint a kijelentő / az egyes szám harmadik személy (a magázó jelentéstartalom miatt) közvetlenül szólítja meg az olvasót / az átírt változat egyértelműbben felszólító jellegű

Ha bármely helyes válaszelem megjelenik: 1 pont.

Téves, tartalmatlan válasz esetében: 0 pont.

7. Az alábbiakban a Boldizsár Ildikó szövegét összefoglaló vázlatpontokat olvashatja – helytelen sorrendben. Állítsa a szövegnek megfelelő sorrendbe a mondatokat!

- *A mesék csoportosításának egy lehetséges szempontja: sikeres és kudarcot vallott hősök*
- *A meseolvasó mint a történetek befogadója*
- *A mese mint önismeret*
- *Egy „nemszeretem” mese fogadtatása*
- *Egy elbukó mesehős története*
- *A mesehősök viselkedésének egy lehetséges értelmezése*

Hibátlan sorrend: 4 pont

1 hiba: 3 pont

2 hiba: 2 pont

3 hiba: 1 pont

4 vagy annál több hiba: 0 pont

8. A szöveg többféle módon is utal arra, hogyan érez a szerző a mesék iránt.

Az alábbi utalások értelmezésével írjon rövid fogalmazást arról, miként viszonyul Boldizsár Ildikó a mesékhez!

A fogalmazásnak a következő viszonyulásokra kell utalni:

- „mesekincs” (1): *a mesék értékes voltát jelzi a metafora / Boldizsár értékeli, érti-értelmezi és szereti a meséket.*
- „sokkal többet kaphatunk ezekből a mesékből” (3), „tapasztalatokkal gazdagodhatunk” (7): *A mesék Boldizsár szerint nem csupán a szórakozás, hanem az életről való gondolkodás lehetőségét kínálják.*
- „amikor ennek okát firtatom” (4), „ilyenkor arra kérem a mesehallgatókat” (4): *Boldizsár, nem csupán mesekutató, hanem szívesen meséli is a meséket, sőt meg is beszéli hallgatóságával.*

Mindhárom idézetsor helyes értelmezésért: 3 pont.

Két idézetsor helyes értelmezésért: 2 pont.

Egy idézetsor helyes értelmezésért: 1 pont.

Ha egyik értelmezés sem jelenik meg: 0 pont.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

9. Ha Önnek illusztrálnia kellene Boldizsár Ildikó írását, melyiket választaná a következő ábrák közül? Figyeljen arra, hogy a szöveg egészének fő gondolatát fejezze ki a kép!

Karikázza be a kép betűjelét, és döntését indokolja összefüggő mondatokkal a szöveg és a kép értelmezésével!

http://www.galleryone.com/rockwell_prints2.htm

A szöveg egészének üzenetét a „B” kép fejezi ki: A mese célja az önmagunkkal való szembenézés.

A B) kép helyes felismeréséért adható 2 pont.

A hozzá tartozó indoklás kifejtettsége és a megfogalmazás minősége alapján adható 3, 2, 1, 0 pont.

Az A) vagy a C) kép választása esetén adható 1 pont.

A hozzá tartozó indoklás kifejtettsége és a megfogalmazás minősége alapján adható 2, 1, 0 pont.

A D) kép választása és a hozzá tartozó indoklás esetén nem jár pont.

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több (két vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg szövegalkotási feladatot, az adott feladatra kapott pontszáma: 0.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. (A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott szakszerűség nem kritériuma a maximális pontszámnak.)
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS TARTALMI KIFEJTÉS

	témataartás (megfelelés a feladatnak, szempontoknak, szövegbázisnak; problémaérzékenység)	állítások jellege (világismeret, gondolkodási kulturáltság)	tárgyszerűség (műveltség, tájékozottság)
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak - tartalmas kifejtés - gondolati érettség - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - a feladattól függően: személyes álláspont megfogalmazása 	<ul style="list-style-type: none"> - releváns példák, hivatkozások - hihető, meggyőző állítások - kifejtett állítások - a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítás 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság - az ismeretek helyénvaló alkalmazása - indokolt hivatkozás vagy idézés
14-9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak 	<ul style="list-style-type: none"> - témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása - nem kellően meggyőző példák (<i>pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - zömükben helytálló tárgyi elemek - nem kellő mélységű és részletességű tudás - tárgyi, fogalmi félreértések

8-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - eltérés a témától, címtől, feladattól - feltűnő tartalmi aránytalanság (pl. életrajz a műértelmezés rovására) - konkrét kifejtés helyett általánosságok 	<ul style="list-style-type: none"> - kevés releváns példa, utalás - ismétlődések - gyenge vagy hibás állítások 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányos tárgyi tudás - tárgyi, fogalmi tévedések
-----------------	---	---	---

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

	felépítés, műfajnak való megfelelés	koherencia, arányosság, tagolás	terjedelem
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek - logikus, tudatos felépítés - az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak - jól tagolt bekezdések - globális és lineáris kohézió megvalósulása 	<ul style="list-style-type: none"> - az elvárt terjedelemnek megfelelő
14-9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - helyenként következtelen felépítés - indokolatlan gondolatmenetbeli váltások - a részek közti összefüggés nem mindig világos (pl. bizonytalanság a nyelvi kapcsolóelemek használatában) 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak (pl. túl hosszú vagy a feladathoz nem szorosán kapcsolódó bevezetés) - egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (pl. elhagyható bekezdések) 	<ul style="list-style-type: none"> - fölöslegesen hosszú
8-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - széteső írásmű: <ul style="list-style-type: none"> • lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. csapongás, ismétlődések) • nem halad meghatározható irányba • az író elvész a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés - a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól - szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl. alanyváltás) - hiba, hiányosság a kohéziót megteremtő eszközök (pl. kötőszók, névmások) használatában 	<ul style="list-style-type: none"> - kirívóan rövid

NYELVI MINŐSÉG

	nyelvi norma, hangnem, stílus	mondat- és szövegalkotás	szókincs
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - egészében megfelel a témának, a helyzetnek, az esetleges személyes véleménynyilvánításnak 	<ul style="list-style-type: none"> - témának megfelelő változatosságú - gördülékeny, élvezetes, választékos 	<ul style="list-style-type: none"> - szabatos, árnyalt, választékos - szakkifejezések helyes használata

14-9 pont	- lényegében megfelel a témának, a helyzetnek	- nem elég változatos - helyenkénti nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat)	- olykor a köznyelvitől eltérő (pl. szleng)
8-1 pont	- csak részben felel meg a témának, a helyzetnek	- szintelen, igénytelen (pl. egyszerű mondatok túlsúlya) - dagályos - gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba	- szegényes - tartalmi jellegű szótévesztés

Érvelés

A remekművek vagy a népszerű alkotások visznek-e közelebb az irodalom, az olvasás megszeretéséhez? Legalább három irodalmi alkotás bemutatásával és értékelésével fejtsse ki véleményét! Érvelésében vegye figyelembe az alábbi megállapítást is!

„Annyi bizonyos, hogy az iskolában mind a mai napig a humanista tradíció irodalom-felfogása érvényesül, tehát hogy kizárólag a klasszikusokat kell tanítani. [...] Hankiss Elemér még az 1970-es évek elején tette szóvá a „remekművek terrorját”, azt, hogy a gyerek az iskolában csupa kiválósággal találkozik. Meglehetősen fárasztó dolog állandóan lábujjhegyen járni.”

Forrás: Veres András: *Az irodalomtörténet védelmében (A gimnáziumi magyartanítás elméleti dilemmáiról)*.
www.freeweb.hu/magyartanarok/Veres_A_Kritika.html - 129k -

Lehetséges tartalmi elemek:

A dolgozat írója mindkét felfogás mellett érvelhet, de kifejtheti gondolatait általános érvénnyel is az álláspontokról.

Az értekezés írója szabadon választhatja meg példáit.

Lehetséges általános érvényű megállapítások:

- A népszerű alkotások (populáris regiszter) és a remekművek (magas kultúra, arisztokratikus regiszter) nem egymást kizáró fogalmak.
- A két regiszter között – a művészettörténet tanúsága szerint – van átjárhatóság, és kölcsönösen hatnak egymásra.
- A két regiszteren belül létezik értékhierarchia.
- Az egyes művek érvényes megítélése csak saját regiszterén belül lehetséges.
- A katarzis nem kötődik kizárólagosan a remekművek világához.
- Az egyes befogadó élményt találhat mindkét regiszter alkotásaiban.

Lehetséges érvek a remekművek mellett:

- Az iskolai oktatás a nemzedékeket összekötő művészi kánon közvetítője, ezt pedig a remekművek biztosítják.
- A népszerű alkotások befogadása nem igényel erőfeszítést, ezért a kód felfejtéséhez szükségtelen a segítség.
- A különböző korok klasszikus alkotásai a befogadói horizont állandó tágítására ösztönöznek.
- A remekművek befogadása erőfeszítésre, továbbgondolásra sarkall.
- A klasszikus alkotások alapvető emberi magatartásformákkal és konfliktusokkal szembesítenek.

- A remekművek kiváltják a befogadóból a katarzist, a lelki megtisztulást.
 - A művészetben nincs fejlődés, ezért a régmúlt korok remekművei éppen annyira aktuálisak, mint a jelen alkotásai.
- Lehetséges érvek a népszerű alkotások mellett:
- A populáris kultúrán, regiszteren belül is van értékhierarchia, az ebben való eligazodást segítenie kell az oktatásnak.
 - A népszerűség csak elitista, a humanista tradíciót követő nézőpontból pejoratív kifejezés.
 - A népszerűség azt jelenti, hogy az alkotás rendkívül széles befogadói tábort tud megszólítani.
 - A népszerűség nem jelent művészi igénytelenséget.
 - A populáris kultúra egyes alkotásai éppen úgy kiválthatják a katarzist, mint a kanonizált remekművek.
 - A népszerű művek közvetlenebbül átélhető konfliktusokat kínálnak, a személyes érintettség élményét nyújtják.
 - A művészetek lehetséges feladatai között nem kizárólag „a lábujjhegyen járatás” szerepel.

Egy mű értelmezése

Olvassa el és értelmezze Lovik Károly alábbi novelláját! Miként kerül szembe az *unalmas* és az *érdekes* fogalma a műben? Hogyan változik a szövegben ennek az ellentétnek a megítélése? Milyen nyelvi és szerkezeti megoldások járulnak hozzá a nézőpont átalakulásához?

(A feladat elvégzéséhez nem szükséges az alkotó és életművének ismerete.)

Lovik Károly: *A gyilkos*

Az asszony csupa ideg volt, homlokán a vékony kék ér nyugtalanul lüktetett, s az ajka untalan kicserepesedett, míg a férfi csöndesen olvasgatott a teraszra kitett tengerparti kosárban.¹ Jómódú emberek voltak, ez nemcsak a tengerparti kosárról, hanem a lakásról is látszott, amelynek ezüsttárgyai, régi festményei, sárgaréz veretes bútorai előkelő, meleg hangulattá tömörültek. A villa egyszerű, de nagyon csinos volt, kettős fedél ült rajta, mint a régi kastélyokon, míg az áttört függönyök, a sárga faredőnyök, az izzólámpák és a ház mellett álló kis motor az új időket hirdették. A kertben tiszta vászonnadrágban, komoly arccal egy nagy kalapos kertész locsolgatott, odébb a foxterrierek ugráltak. Minden tiszta és rendes volt, mintha most fényezték volna be.

A teraszon ülő pár, mint látható, párbeszédet szakított félbe. Nyilvánvaló volt, hogy a férfi hagyta abba – udvariasan elvágta a vitatkozást, s kezébe véve az újságot, nyugodtan olvasgatott. Az asszony azonban ideges volt, mint rendszeren, akármily csekélyeségről volt szó. Most is apróságról beszéltek, a szép hölgy szemrehányást tett a férjének, amiért csak kutyákkal és lovakkal tud foglalkozni, a férfi pedig azt vitatta,² hogy a kutyákban és lovakban több jellem van, mint az emberekben. Az emberek ugyanis mind hiúk, tartotta, az állatok ellenben őszinték. Hiú az egyik ember a szépségére, a másik a vallására, a harmadik a ravaszságára, a negyedik a dinnyéire, az ötödik a gyerekeire, sőt olyan is van, aki a gazságával hivalkodik. Az asszonyt mindig felizgatta az ilyen fejtegetés, mert meg volt róla győződve, hogy az ura ingerkedik vele. A férje, úgy vélte, kitalálja ezeket a dolgokat, hogy mentesse végtelen szárazságát és örökös künlógiai³ érdeklődését. Egyenesen meg is mondta neki, hogy unalmas embernek tartja, s maga se tudja, miért szereti. A férfi ilyenkor nevetett, s megsimogatta szép fekete szakállát, amely mint a sötét acélpenge csillogott.

– Egyébként – szólalt meg egyszerre Illenczi –, be fogok önnek mutatni egy érdekes embert, akihez, ha megunt, férjhez mehetne. Most jut ugyanis eszembe, hogy reggel találkoztam Marjai főhadnaggyal.

¹ fonott, ovális alakú ülőalkalmatosság, amit többnyire a tengerparti strandokon használtak

² itt: 'a vitában azt az álláspontot képviselte'

³ kutyákkal foglalkozó tudományág

Az asszony idegesen kapta föl a fejét.

– Hagyjon nekem békét ezekkel a novellai alakokkal! Marjai főhadnagy... ez már előre úgy hangzik, mint egy elbeszélés címe. A főhadnagy összetör minden szívet, s aztán lelövi az asszony férjét. Alapjában pedig Marjai főhadnagy késsel eszi a halat.

A férfi mosolygott.

– Marjai főhadnagy kivétel a szabály alól. Marjai agyonszúrta a feleségét, ki őt megcsalta.

Az asszony meglepve nézett urára.

– Ez az a Marjai, akiről az újságok annak idején annyit írtak? Azt mondják, hogy az udvarlót is lelőtte?

– A házibarát csak úgy szabadult meg, hogy egy szekrénybe bújt, s nem engedte az ajtót kinyitni.

– Érdekes ember – szólt az asszony. – Ez, lássa, őszintén véleményt mondott. Itt lakik?

Illenczi kinézett a kosárból.

– Éppen erre jön. Vagyok vele olyan jó viszonyban, hogy fölhívhatom. Együtt szolgáltunk Krakkóban.

Tíz perc múlva Marjai főhadnagy, egy nyurga, angol bajuszú úr, beállított a szobába. Nem volt egyenruhában, a hadseregtől az emlékezetes eset után megvált, s ma már alig valami sejtette az egykori katonát. Egyszerűen, de választékosan volt öltözködve, azonban az ujján nagy, kirakatba való ékszerek csillogtak. Modorán bizonyos öntudat ömlött el, a tekintetében is volt valami követelő, mint azokéban, akik tudják, hogy valakik, s megkívánják, hogy a világ is tudomást vegyen róla. Nála az okot rá egykori gyilkossága adta, azóta, hogy az eset megtörtént, az előbbi udvarias ember követelőző lett, fürdött a népszerűségben, s lenézett mindenkit, aki nem képes rá, hogy a feleségét leszúrja.

Meghajlott az asszony előtt, s helyet foglalt az egyik angol székben. Látszott, kíváncsi rá, vajon Illencziné tudja-e, hogy kivel beszél. Mikor az asszony megmondta, hogy már hallotta a híret, elmosolyodott, mint a művész, ha előző esti sikeréről beszélnek, és meglegedetten, bár alig észrevehetően biccentett a fejével.

– Meg kell önnek mondanom – szólt az asszony –, hogy igen érdekes embernek tartom. A halál az Isten joga, az az ember, aki magához ragadja e hatalmat, bizonyos mértékben Prométheuszra hasonlít.

– Minden bizonnyal! – vetette közbe Illenczi. – Marjait azóta népszerűség is veszi körül. Úgy mondják, sok virágot is arattál ezen a réven?

– Bizonyos, hogy az embereket, bár ez kissé mosolyogni való, de érdeklő személyem! – vette föl a szót élénken a főhadnagy. – Amerre járok, mindenütt megcsodálnak, s a hátam megett összesúgnak: „Ez az a főhadnagy? Ez ölte meg a feleségét? Nem zárták be?” És így tovább. Úgy látszik, a világon még ritkák az olyan emberek, akik képesek becsületüket megtorolni. Véleményem szerint csak az férfi, aki hasonló esetben hasonlóan jár el. Nemde?

– Feltétlenül! – bölintott Illenczi. – Kár, hogy a katonai pályád ez eset miatt félbeszakadt. Emlékszem, annak idején szerettel matézissel⁴ foglalkozni. Nem mennél a mérnöki pályára?

Marjai intett a fejével.

– Ó, nem, az nagyon unalmas dolog... Egyébiránt, hogy a tárgynál maradjak, gyilkolni tulajdonképpen szép dolog. A teremtés is nagy, ám nemde a rombolás is. Isten megalkotta a hegyeket és tengereket, de nagyobb munkát végez majdan az, aki eltörli a hegyeket és a tengereket. Én minden gyilkost megérték, mert értékelni tudom a bátorságot, amelyet tette elkövetésében kifejt. A legtöbb ember gyáva, és e gyávák többsége teremtette meg a törvényt, amely tiltja a gyilkolást. Holott a természetben minden leöli a másikat: a sas a nyulat, a tigris a bárányt, a vidra a halat, a pók a legyet, a nap a sötétséget, a nyár a telet. Ez az én külön filozófiám.

– Érdekes... – szólt Illenczi, míg az asszony csöndesen ült, s a vendég vonásait vizsgálta. Hideg, komor vonások voltak, mintha belemarták volna magukat az arcbőrbe. – Azonban szükségesnek érzem, hogy figyelmeztesselek valamire.

– Parancsolj! – szólt a főhadnagy kissé kelleetlenül, amiért ismét kizavarták elbeszélése sodrából.

– Tulajdonképpen mosolyogni kell rajta. Téged azonban esetleg érdekel. Nemde, a gyilkosság tíz év előtt történt?

⁴ matematikával

-
- Igen, tíz év előtt.
- Az emberek ennyi idő alatt felejtnek, talán tudva is kitörölnek egyet-mást az emlékezetükből. Így például a múltkor egy társaságban fordultam meg, ahol a te esetedről szólva egy ismert notabilitásunk⁵ ezt mondta: „Én azt hiszem, ez az egész gyilkosság csak mese.”
- Marjai hitetlenül, de kissé meglepve nézett föl.
- Mese? Benne volt minden újságban. Otthon vannak mind, sorba rakva. Az egyikben le is vagyok rajzolva.
- Mégis többen akadtak – folytatta a háziúr –, akik mosolyogtak a báró szavaira, s azt mondták: „Tényleg nincs kizárva a dolog.” Tudod, tíz év nagy idő.
- A főhadnagy kissé izgatott lett.
- Engedelmet kérek, nem olyan nagy idő. Az ilyen dolgok nem évülnek el egyhamar. Milyenek az emberek... hihetetlen! Nevetséges, de úgy van: irigylik tőlem az esetet, nemde?
- Mindenesetre. Én természetesen melletted foglaltam állást, és azt mondtam: „Felelek a dologért”, de mégis, mint jellemző esetet, fölemlítem. Ugyanakkor abban a társaságban, amelyben nagyon sok előkelő ember volt, az olasz királygyilkosról kezdtek beszélni, s azt mondták, hogy valóban bátor ember volt.
- Az egy közönséges gazember volt! – vetette ellen Marjai főhadnagy. – Pénzért bérelték föl: tetteben nincs semmi nemes vonás. Csak nem gondolod, hogy ideális gyilkos?
- Ó, dehogy! – nyugtatta meg Illenczi. – Esményi gyilkos vagy például te, aki a becsületért cselekedtél, de nem ő, aki az anarchizmust szolgálta.
- Egy pillanatig csönd volt, aztán Marjai vette föl a szót.
- Amit az előbb mondtál, nem megy ki a fejemből. Rosszakarat volna ez avagy feledékenység? És sokan hallották? Bizonyára tovább is terjesztik a hírt, s kiderítik, hogy nem gyilkoltam, sőt talán még a feleségemmel élek, nemde?
- Megsimogatta homlokát.
- Voltaképp itt tenni kellene valamit, hogy ez a rágalom elüljön. Jó volna, ha felelősségre vonnám az illetőt? – kérdezte meg a háziurat.
- Azt, kérlek, ne tedd, mert diszkréció alatt mondtam el a dolgot.
- De hát valamit mégiscsak ki kell eszelni. Végre is ez sértő inszINUÁCIÓ⁶, mert annak idején a becsületemet toroltam meg, s erre ma is súlyt helyezek.
- Mindenesetre gondolkozni kell e dologról – hagyta helyben Illenczi. – Én is úgy tartom, hogy a neved megkíván valami reparációt.⁷ És különben se árt, ha az emberek megint visszaemlékeznek egy kissé a dologra. A te eseted nem oly közönséges, hogy kifacsart citromként el lehessen dobni.
- Nagyon köszönöm baráti szívességedet – szólt Marjai fölkelve –, és még igénybe fogom venni. Fogadd hálámat. Kezét csókolom, nagyságos asszony, talán nem untattam azzal, amiről beszélgettünk.
- Meghajlott és elment. Illenczi elmosolyodott, és így szólt a feleségéhez:
- Íme, az őszinteség és az érdekesség. Most megy a nagyharanghoz, és kihirdeti, hogy igenis ő a gyilkos, és leteszi rá a szavát, hogy ő az. Boldogtalan volna, ha valaki elfeledné, hogy Marjai főhadnagy meggyilkolta a feleségét. Ez olyasmi lenne, mintha Hamletet nem Shakespeare írta volna.
- Az asszony is elmosolyodott.
- Valóban, ez az ember vérrel kendőzi az arcát, de mégiscsak kendőzi! – jegyezte meg.
- Illenczi a felesége vállára tette a kezét.
- Én az istállóban lakom egész nap, ő meg a morgue-ban,⁸ nos, melyik a jobbik? Ő nem tud ellenni két percig anélkül, hogy ne arról beszéljen, mint ölte meg azt a szegény asszonyt, akinek végre is igaza volt. Ki ne csálná meg ezt a hőst? Ha száz halált hal a szerencsétlen, akkor is jobban jár, mintha hozzá volna láncolva.
- Leült a kosárba, s kezébe vette az újságot. Az asszony a párkányra támaszkodott, és kiengesztelődve mosolygott.
-

⁵ közismert, tekintélyes (közéleti) ember

⁶ koholt rágalom, ráfogás

⁷ javítás, kárpótlás, elégtétel adás

⁸ (ejtsd: morg) hullaház

– Ha pedig nem hagy békében – szolt Illenczi az első sorokat átfutva –, akkor én is érdekes ember leszek. Majd elvállik, hogyan fog velem boldogulni.

(1903)

Forrás: *A magyar novella antológiája I.*, szerk. Domokos Mátyás. Osiris Kiadó, 2003. 578–581.

Lehetséges válaszelemek:

- A novella felütése az érdekes és az unalmas emberek szokásos megítélésére játszik rá: a feleség ideges, azaz érzékeny, a férj nyugodt, tehát unalmas.
- A férj átlagos voltát látszik sugallni, hogy kizárólag a társasági úriemberek két jól ismert passziója iránt érdeklődik: kedvenc témái a lovak és a kutyák.
- A sztereotip megközelítést elbizonytalanító első, halvány mozzanat a férj saját passzióit mentegető érvelésében jelenik meg: beszéde bölcselkedő hajlamról árulkodik, ám még nem dönthető el, hogy ez csupán a felszínes filozofálgatás jele, vagy valódi, higgadt életbölcsséget takar.
- A férj jelentéktelenségét a novella szerkesztése egyre látványosabban cáfolja: egyre világosabbá válik, hogy ő irányítja az eseményeket: ő invitálja be Marjai főhadnagyot, s a beszélgetés menetét is ő szabja meg.
- A társalgás során szellemi fölénye mindinkább megmutatkozik, a beszélgetést abba az irányba tereli, hogy Marjai hiúsága és korlátoltsága lelepleződjön.
- Az egykori főhadnagy nem érzékeli sem a finom csipkelődést, sem a visszafogott iróniát.
- A főhadnagy ironikus megítélésében a férj nézőpontja az egyébként háttérbe húzódó elbeszélő látószögéhez közelít.
- A beszélgetés során Marjai elsőként a maga „filozófiáját” adja elő, amely alakját komikus színben tünteti fel: nevetséges hiúságában mitikus alaknak képzei magát.
- Ezt a mitologizáló önszemléletet az asszony szavai is kiemelik, amelyek egyenesen Prométheuszhoz hasonlítják az egykori főhadnagyot.
- A gyávák törvényét emlegető Marjai tulajdonképpen Nietzsche Übermenschének primitivizált etikáját hirdeti: a rendkívüli ember átlépheti a tömeg számára létesített törvényeket.
- A novella cselekményének következő szakasza a „csapda” működésbe hozása: a férj azzal teszi felesége számára is egyértelművé a „rendkívüli ember” személyiségének nevetségesen közönséges voltát, hogy elhitheti Marjaival: sokan kétségbe vonják tettét, amit a főhadnagy személyét ért támadásként értékel.
- A „rendkívüli ember” egyszerre kap filozófiai dimenziót és lelepleződik le mint nevetséges banalitás a főhadnagy szájából.
- A „rendkívüli ember” olyan üres személyiségként mutatkozik meg, akinek egyetlen tartalma az egykor elkövetett gyilkosság, melynek emlékét féltékenyen őrzi.
- A rendkívüli–unalmas ellentétpár átfordításának jele, hogy a novella zárlatában a feleség magatartása is megváltozik: kiengesztelődve mosolyog férjére, akinek a novella elején elhangzott szavait végül igazolták az események.
- A férj nem átlagos intelligenciáját és finom tapintatát az is jelzi, hogy egy humoros megjegyzéssel tér napirendre a történetek felett, eszébe sem jut, hogy igazával kérkedjen, vagy feleségét kioktassa.

Összehasonlító elemzés

Szabó Lőrinc két költeménye mind a téma, mind a nyelvi megformáltság tekintetében számos rokon vonást mutat. A tücsökzene metaforikus jelentése, a megszólalás helyzete és a költői beszédmód terén azonban számottevő különbségek is érzékelhetők. Hasonlítsa össze a fenti szempontok figyelembevételével a két költeményt!

Szabó Lőrinc: *Dalmácia tücskeihez*

Mintha a föld zenéje volnál,
nyelve a fáknak, kis tücsök,
úgy megzendült tőled a táj
Cetinje és Budva között,

úgy megzendült a hegyek alja,
mikor a kopasz Karsztton át
megint az Adriához értünk
és agavék és fügefák

vettek körül és pálma, ciprus...
Gyujtogatott a déli nap
és mindenütt kerestelek
és sehol se találtalak,

mert hang voltál csak, élesebb,
mint nálunk, sziszegő zene,
részegebben zakatoló,
mint a gyors dsseszek üteme,

hang voltál, kemény és konok
s érces, mint a motoroké,
és elkísértél még soká
Raguza, Korcula felé

s ott is, másutt is, mindenütt
hallgattam duhaj dalodat
s fán és bokron kerestelek
és sehol meg nem láttalak,

és te csak zengtél, lüktető
bogár, titokzatos zenész,
és a dalmát szigeteket
felkapta ez a berregés,

szárnyára kapta, vitte, – ha
lehunytam a szemeimet,
tengerzúgássá vált a föld
s a felhőkbe emelkedett,

s ha bosszantott is néha már
ez a szörnyeteg muzsika,
nemsokára nevettem, oly
szilajon szállt az irama,

úgy szállt a ragály, úgy sodort
primitív boldogságokat,
tücskök, akiket valaha
„majdnem istenek”-nek hívott

a görög költő... Óh örök
dorbézolás istenei,
de jó rátok gondolnom és
emlékezetből hallani,

még egyszer, itthon, messziről
idehallani hangotok:
mert csak lehunyom a szemem
és újra köztetek vagyok,

ott, lent, ahol a déli nyár
– mintha szomorúságomat
cáfolná – azt harsogja, hogy:
„Nincs igazad, nincs igazad”,

s félig már itthon is hiszem,
amit ti, tücskök, millió
boldog örült, hirdettek: azt,
hogy élni jó, hogy élni jó.

Szabó Lőrinc: *A nyugodt csoda*

Tudom, semmi, de semmi közöttök
hozzám, butuska tücskök a fű között,
mégis jólesik azt képzelni, hogy
mikor, így, este, ablakot nyitok,
nekem üzentek, sok hú kis barát,
lelkendezve, hogy csak szép a világ, –
és hogy amiként szobámba a rét
vigaszna lengeti be fűszerét,
a hömpölygő, meleg szénaszagot
s benne az ezer szikra csillagot
s a parázs holdat, ti is úgy külditek,
olyan lélekkel, köszöntésetek,
úgy építitek, hangokból, puha
zenéből, ide, az ágyam köré,
az izgatott nap romjai fölé,
azt, ami örömünk volt valaha,
közös örömünk: a nyugodt csodát,
a zengő, boldog, nyári éjszakát.

Forrás:

http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/SZABOL/szabol00154_kv.html

Lehetséges tartalmi elemek:

- Mindkét vers retorikai szerkezete a tücsök/tücskök megszólítására épül.
 - A tücsökzene metaforikus jelentése mindkét esetben az életöröm fogalmával hozható kapcsolatba
 - A szövegek egyfajta csodaszerűséget tulajdonítanak az áradó tücsökhangnak.
 - Az életöröm tartalma, jellege azonban jelentősen eltér egymástól a két versben. Míg a *Dalmácia tücskeihez* szövegében az életörömhöz a már-már extatikus intenzitás képzete társul, addig *A nyugodt csoda* – ahogy azt már a cím is előrevetíti – visszafogottabb, kevésbé túlfűtött hangon szólal meg.
 - Az első versben a tücsök hangját minősítő jelzők és metaforák az erő, a dinamizmus és a duhajság kategóriáit emelik ki („élesebb, mint nálunk, sziszegő zene”; „kemény és konok / s érces”; „duhaj dalodat”; „szörnyeteg muzsika”). Ezzel szemben a második „puha zene”-ként jellemzi a tücsökciripelést.
 - A zene jellegének érzékeltetésére az előbbi költemény bátran él a modern élet területéről kölcsönzött hasonlatokkal. Ez a képalkotás összefüggésbe hozható az életöröm elementáris, „konszolidált” kereteket áthágó jellegével.
 - Az első versben a tücsökhanghoz némiképp ambivalensebb módon viszonyul a lírai én, mint a második költeményben, egyszerre tulajdonít isteni jelleget neki, s nevezi a tücskök millióit „boldog örültek”-nek.
 - A egyszerűség, az együgyűség minősítése a tücskök kapcsán mindkét szövegben feltűnik, jóllehet eltérő élességgel („sodort / primitív boldogságokat”; „butuska tücskök a fű között”), ami arról árulkodik, hogy a vers beszélője egyik versben sem adja át magát teljesen az életöröm érzésének.
 - A vonakodó azonosulás távolító gesztusai a *Dalmácia tücskeihez* szövegében lényegesen nagyobb teret kapnak, mint *A nyugodt csodában*.
 - A lírai én az előbbi versben az élményt a múltba távolítva, emlékként jeleníti meg, míg az utóbbiban a tücsökzene nem emlékkép, hanem egyidejű tapasztalás.
 - A lírai én életörömmel kapcsolatos kételyei az első vers zárlatában nagyobb hangsúlyt kapnak: „s félig már itthon is hiszem, / [...] hogy élni jó, hogy élni jó”.
 - A második vers az egykori közös öröm újrateremtéseként értékeli a tücsökzenét.
 - Az életöröm dinamizmusának megjelenítésében mindkét költeményben hasonló szerepet tölt be a mondatszerkesztés: mindkét szöveget egyetlen mondat alkotja.
 - Közös jellegzetesség az is, hogy a versek a retorizált nyelv és az élőbeszéd kettőssége révén teremtik meg a maguk beszédmódját.
 - A szóképek, a retorikus megszólítások, valamint a nagy ívű mondatszerkezet és a kötött forma biztosítja a szövegek klasszicizáló költőiségét, míg a szókincs köznyelvi rétege, hétköznapi szófordulatai, illetve a kötött formát fellazító eljárásai távolítják a dikciót a költői emelkedettség hagyományos elvárásától.
 - A *Dalmácia tücskeihez* oldott versbeszédet alkalmaz, s a négysoros strófászerkezet félrímek szerepeltetésével éri el a zeneiségből fakadó versszerűség óvatos visszafogását.
 - *A nyugodt csoda* rímtechnikája korántsem ilyen laza, a versbeszéd is sűrítettebb, s a vers közepén hosszan kitartott késleltetés ugyancsak felhívja a figyelmet a költői megalkotottság, a formai virtuozitás poétikai szerepére.
 - A két vers abban is különbözik egymástól, hogy az első szövegben az epikus réteg lényegesen nagyobb szerephez jut, a tücsökzene egy történet elbeszélése során elevenedik meg. Ezzel szemben a második költeményben az epikus mozzanatok csak a konkrét vershelyzet jelzésszerű felvázolásában jutnak szerephez.
-

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: →

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↯

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊕

Különírás jele: ⊖

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótóban vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincese közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15